

UNIVERSITATEA “DUNĂREA DE JOS” GALAȚI
FACULTATEA DE ȘTIINȚE JURIDICE, SOCIALE ȘI
POLITICE

COOPERAREA JUDICIARĂ INTERNAȚIONALĂ ÎN
MATERIE PENALĂ

-O NECESITATE PENTRU COMBATEREA CRIMINALITĂȚII -
TRANFRONTALIERE-

TIRON OANA GEORGIANA
SPECIALIZAREA DREPT, ANUL III, ZI
GRUPA 4

În lumea contemporană care are drept caracteristică principală deschiderea fără precedent a granițelor, problema menționată apare într-o dimensiune nouă, de o importanță fundamentală pentru înfăptuirea actului de justiție.¹

Dezvoltarea societății umane în ansamblul ei, a statelor și națiunilor lumii a fost posibilă ca urmare a relațiilor internaționale care s-au stabilit și sedimentat în decursul timpului.

În cadrul relațiilor internaționale bilaterale sau multilaterale, statele lumii au realizat o cooperare într-o varietate de domenii cu accent pe cele economice, culturale, politice, militare și juridice.

Progresele înregistrate în toate domeniile în secolul trecut au impus transformări structurale în arhitectura mondială, aspect care a condus în mod inevitabil la crearea unei noi ordini internaționale, pe fondul intensificării dialogurilor politice care au promovat pacea, necesitatea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a principiilor democrației și a statului de drept.

Un element principal, care a stat la baza apariției și dezvoltării ulterioare a cooperării internaționale și fără de care aceasta nu se putea concepe, l-a constituit încrederea reciprocă într-un cadru instituțional bine reglementat.

Cooperarea judiciară internațională în materie penală reprezintă doar un domeniu în cadrul activităților specifice de cooperare între statele lumii, domeniu extrem de important care s-a impus cu necesitate încă de la începutul secolului trecut.

Cooperarea judiciară internațională în materie penală nu este o noțiune inventată în secolul trecut, fiind cunoscută din cele mai vechi timpuri. Firește că la început cooperarea judiciară se rezuma la rezolvarea intereselor, de multe ori personale ale monarhilor în lupta acestora cu opoziții lor politici.

Dezvoltarea fără precedent a relațiilor internaționale în societatea contemporană a fost însoțită de o creștere, de asemenea fără precedent, a criminalității internaționale, prin proliferarea unor forme ale criminalității organizate pe teritoriul mai multor state.²

Pericolul tot mai accentuat determinat de creșterea criminalității transfrontaliere, necesitatea prevenirii și combaterii cu mai multă eficiență într-un cadru organizat la nivel mondial, a determinat adoptarea unor instrumente internaționale, zonale, regionale care să unifice eforturile statelor lumii.

Un pericol deosebit la adresa securității statelor este reprezentat de dezvoltarea crimei organizate, cu toate formele sale de organizare.

Încă de la începutul secolului trecut, activitățile infracționale comise de grupuri infracționale organizate au depășit granițele unui singur stat, extinzându-se în plan regional sau chiar mondial.

Teorismul, traficul și consumul de droguri, traficul de armament, muniții și substanțe radio-active, traficul de carne vie reprezintă principalele forme de manifestare a crimei organizate transfrontaliere în epoca contemporană.

Conștient de pericolul iminent pe care îl reprezintă acțiunile organizate de acest gen, statele lumii și-au perfecționat metodele de combatere a acestui fenomen deosebit de periculos pentru însăși existența omenirii, acționând pe trei componente principale:

◆ perfecționarea și adaptarea la nevoile actuale a cadrului legislativ, cu accent pe incriminarea unor fapte recent apărute în arhitectura criminalității transfrontaliere;

¹ Georgiana Tudor, Mariana Constantinescu, *Mandatul european de arestare. Aspecte teoretice și practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București 2009, pag. 5

² Alexandru Boroi, Ion Rusu, *Cooperarea judiciară internațională în materie penală*, Ed. C.H. Beck, București 2008, pag. 16, *apud* C. Bulai, B.N. Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București 2007, pag. 120

◆ perfecționarea activității de cooperare în plan bilateral, regional sau mondial, prin semnarea unor tratate, acorduri, convenții;

◆ organizarea în plan instituțional și asigurarea unei logistici performante instituțiilor cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității transfrontaliere.

La momentul actual cooperarea judiciară internațională în materie penală reprezintă o necesitate stringentă asumată de majoritatea statelor, care poate conduce la obținerea unor succese importante în lupta împotriva criminalității transfrontaliere.

La nivelul UE s-au creat structuri specializate, atât pentru prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere cât și pentru identificarea, prinderea și tragerea la răspundere penală a autorilor unor infracțiuni care se sustrageau. Simplificarea procedurilor de extrădare, prin introducerea mandatului european de arestare, reprezintă un exemplu elocvent din acest punct de vedere.

Crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție, deziderat declarat și asumat de UE, nu se poate realiza decât în contextul perfecționării cooperării judiciare în materie penală între statele membre.³

Aderarea României la UE începând cu 1 ianuarie 2007 implică o serie de noi obligații, impuse de altfel de statutul Uniunii, obligații axate în principal pe necesitatea contribuției la asigurarea unui spațiu european de libertate, securitate și justiție la standarde înalte.

În acest context, România a devenit țară graniță a UE, având misiunea de a asigura granița externă a statelor comunitare împotriva imigrației ilegale, a traficului de arme, droguri ori a celui de carne vie.

Extinderea spațiului Schengen, care va include în anul 2011 și România, va crea noi facilități pentru deplasarea ușoară, fără riscuri a elementelor infractoare dintr-un colt în altul al Europei.

Armonizarea incriminării unor fapte de pericol, precum și a procedurilor de descoperire, cercetare și judecare la nivelul statelor membre, va permite realizarea în mai bune condiții a climatului de siguranță civică.

Dacă la nivelul României, până la aderearea la UE, ascunderea elementelor infractoare viza ca locație numai teritoriul țării sau în unele cazuri, cu riscuri, alte țări prin trecerea frauduloasă a graniței, acum, mai ales în perspectiva integrării în spațiul Schengen, fuga acestora și ascunderea lor pe teritoriul altor state membre este mult mai simplă, fără a implica nici un risc. În același timp și țara noastră poate deveni un spațiu în care să se refugieze pentru a scăpa de consecințele legii, alte elemente infractoare din alte țări din cadrul UE, ori din alte state care nu fac parte din Uniune sau chiar de pe alte continente.

În ultimii ani, aceste forme complexe de manifestare a criminalității au depășit granițele unui singur stat, manifestându-se în majoritatea cazurilor pe teritoriul mai multor state sau continente.

Chiar dacă, destul de greu, statele lumii cunoscute cu regimuri democratice au înțeles totuși, că singura posibilitate de realizare a unui control mai eficient sub aspect preventiv este cea legată de realizarea unei cooperări judiciare internaționale corespunzătoare.

La momentul actual, dar și în perspectivă, cea mai gravă amenințare la adresa existenței umanității este reprezentată de recrudescența terorismului internațional, fenomen care a luat o amploare fără precedent, afectând deseori siguranța statelor, destabilizând economii naționale, organizații și instituții, rasfrângându-se implicit asupra populației civile, panicată, speriată și indignată de mijloacele crude și josnice folosite de teroriști.

Evenimentele sângeroase din ultimii ani culminând cu lovitura dată SUA la 11 septembrie 2001 de către membrii rețelei teroriste "Al-Quaida" condusă de miliardarul Osama

³ Alexandru Boroi, Ion Rusu, *op. cit* pag. 16

ben-Laden (considerat răspunzător și de atacurile cu bombe asupra ambasadelor americane din Kenia și Tanzania), au împânzit și conștientizat în același timp întreaga umanitate.

În ultimii ani cooperarea judiciară internațională a cunoscut noi și diversificate forme, unele legiferați prin norme juridice interne altele prevazute în diferite tratate și convenții internaționale.⁴

În actuala legislație a României formele de cooperare judiciară internațională sunt prevazute în Legea 302/2004⁵ și acestea sunt: extrădarea, predarea în baza unui mandat european de arestare, transferul de proceduri în materie penală, recunoșterea și executarea hotărârilor, transferul persoanelor condamnate, asistența judiciară în materie penală precum și alte forme de cooperare.

Aplicarea acestei legi este subordonată protecției intereselor de suveranitate, securitate, ordine publică și al altor interese ale României, definite prin Constituție. Această lege se aplică în baza și pentru executarea normelor interesând cooperarea judiciară în materie penală, cuprinse în instrumentele juridice internaționale la care România este parte, pe care le completează în situații nereglementate.

Potrivit art. 5 din acest act normativ, în lipsa unei convenții internaționale, cooperarea judiciară se realizează pe cale diplomatică de către statul solicitant, și cu asigurarea scrisă a reciprocității dată de autoritatea competentă a aceluși stat. În acest caz, legea constituie dreptul comun în materie pentru autoritățile judiciare române.

Lipsa reciprocității nu împiedică să se dea curs unei cereri de asistență judiciară internațională în materie penală, dacă aceasta se dovedește necesară: datorită naturii faptei sau nevoii de a lupta împotriva anumitor forme grave ale criminalității; de asemenea dacă poate contribui la îmbunătățirea situației inculpatului sau condamnatului sau la reintegrarea sa socială, ori va putea servi la clarificarea situației judiciare a unui cetățean român.⁶

Cooperarea judiciară va putea fi însă refuzată dacă:

- ◆ procedura penală din statul solicitant nu îndeplinește sau nu respectă condițiile Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;
- ◆ există motive serioase să se creadă că asistența judiciară este solicitată în scopul urmăririi sau pedepsirii unei persoane pe motiv de rasă, religie, sex, naționalitate, limbă, opinii politice etc;
- ◆ situația persoanei riscă să se agraveze din unul din motivele enunțate anterior;
- ◆ cererea este formulată într-o cauză aflată pe rolul unor tribunale extraordinare, altele decât cele constituite prin instrumentele internaționale pertinente, sau în vederea exercitării unei pedepse aplicate de un asemenea tribunal.⁷

Necontestând importanța niciuneia dintre aceste forme de cooperare mi-am propus să acord o mai mare atenție asistenței judiciare în materie penală.

Este îndeobște cunoscut că frontierele nu mai reprezintă de mult un obstacol în calea infractorilor. Din păcate, ele mai reprezintă încă o barieră în calea autorităților de aplicare a legii. Astfel, de exemplu, ca o consecință a suveranității statelor și a principiului teritorialității legii penale, o autoritate judiciară din România nu poate confisca nemijlocit o sumă de bani aflată într-un cont bancar din străinătate. Cum până și între statele membre ale UE suveranitatea statelor ramâne una din limitele cooperării împotriva criminalității, singura soluție este asistența pe care statele și-o acordă reciproc în combaterea infracționalității.⁸

Conceptul de asistență judiciară internațională în materie penală are în literatura juridică, două accepțiuni:

⁴ Alexandru Boroi, Ion Rusu, *op.cit.*, pag.5

⁵ M.Of.nr.594 din 1 iulie 2004. Legea a fost modificată prin Legea 224/2006 și prin OUG 103/2006

⁶ Nicu Jidovu, *Drept procesual penal*, ediția 2, Ed.C.H.Beck, București 2007, pag.628

⁷ Art.8 din Legea nr.302/2004, așa cum a fost modificată prin Legea 224/2006.

⁸ Florin Răzvan Radu, *Cooperarea judiciară internațională și europeană în materie penală. Îndrumar pentru practicieni*, Ed. Wolters Kluwer, București 2009, pag.76

În sens larg, prin asistență judiciară internațională se înțelege asistența oferită în general, în cadrul luptei împotriva infracționalității; în această accepțiune se include: cooperarea organelor de poliție judiciară, comisiile rogatorii internaționale în materie penală, recunoșterea hotărârilor judecătorești, extrădarea etc.

În sens restrâns, asistența judiciară internațională se referă la asistența juridică cu caracter judiciar prin care se înțelege asistența pe care organele judiciare dintr-un stat o acordă în cursul procesului penal organelor judiciare din statul în care are loc activitatea judiciară și care constă în efectuarea, predarea sau comunicarea unor acte procedurale necesare soluționării acelei cauze.⁹

Așadar trebuie să reținem că asistența judiciară internațională stricto sensu include comunicarea de acte judiciare, comisiile rogatorii, precum și mijloacele moderne de investigare: audierile prin videoconferințe, echipele comune de anchetă, livrările controlate, transmiterea spontană de informații, supravegerea transfrontalieră etc., iar lato sensu din asistența judiciară în materie penală fac parte și transferul de proceduri și recunoșterea hotărârilor.

Deși pe fondul creșterii criminalității transfrontaliere prin dezvoltarea transporturilor și posibilităților reale de deplasare ale elementelor infractoare, majoritatea specialiștilor în domeniu apreciau că singura posibilitate de prevenire și combatere a acestui flagel o reprezintă cooperarea între toate statele lumii, totuși pași importanți în acest domeniu nu s-au realizat decât începând cu cea de-a doua jumătate a secolului trecut.

În cea de-a doua jumătate a secolului trecut, creșterea criminalității transfrontaliere a determinat implicit o anumită intensificare a eforturilor statelor lumii pentru realizarea unei asistențe judiciare cât mai eficiente, cu efecte pozitive în planul reducerii criminalității.

În acest context, Consiliul European a adoptat la 20 aprilie 1959 la Strasbourg Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală, având și statutul de prim instrument internațional în acest domeniu.

După 1990, odată cu deschiderea spre spațiul vest-european și demersurile realizate în acest sens de guvernele care s-au succedat la conducerea țării, sintagma de asistență judiciară internațională a căpătat un alt înțeles, fiind la momentul actual doar o formă de cooperare judiciară internațională în materie penală, formă care se realizează prin mai multe modalități.

Într-o opinie¹⁰ se mai apreciază că "lupta contra fenomenului infracțional necesită combaterea lui nu numai în limitele hotarelor unor țări, ci impune măsuri de colaborare și pe plan internațional. Printre aceste măsuri, trebuie amintite în primul rând convențiile de asistență judiciară ce se încheie între diversele state. De pildă țara noastră are încheiate convenții de asistență judiciară cu toate statele vecine și cu o seamă de alte țări. În materia asistenței judiciare în lipsa unor convenții internaționale pot căpăta eficiență regulile generale ale reciprocității, foarte frecvent întâlnită în domeniul relațiilor internaționale.

Pentru cauzele transnaționale privind formele grave ale criminalității, care implică România și mai mult de un stat membru UE, magistrații români pot apela la Eurojust, instituția UE care coordonează activitățile de cooperare judiciară în aceste situații. România are un membru național în Eurojust de la 1 ianuarie 2007, anterior acelei date, în baza Acordului de cooperare cu Eurojust semnat la Bruxelles la 2 decembrie 2005, un magistrat de

⁹ Theodor Mrejeru, Bogdan Mrejeru, *Cooperarea judiciară internațională în materie penală. Asistența judiciară-Extrădarea. Doctrină și jurisprudență*, Ed. Universitară, București 2008, pag. 10, apud V. Dongoroz și colectivul, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român, Partea specială*, Vol. II, Ed. Academiei Române, București 1976, pag. 405

¹⁰ Alexandru Boroi, Ion Rusu, *op. cit.*, pag. 402, apud. N. Volonciu, *Tratat de procedura penală. Partea specială*, vol. II, Ed. Paideia, București 1994, pag. 481-482.

legătură română fiind trimis la sediul Eurojust. De asemenea, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție există mai mulți corespondenți naționali cu Eurojust.

Potrivit prevederilor legii 302/2004 asistența judiciară internațională cuprinde îndeosebi următoarele forme:

- ◆ comisiile rogatorii internaționale;
- ◆ audierile prin videoconferințe;
- ◆ transmiterea spontană de informații;
- ◆ livrările supravegheate;
- ◆ anchetele sub acoperire;
- ◆ supravegerea transfrontalieră;
- ◆ interceptarea și înregistrarea convorbirilor și comunicărilor etc¹¹

Vom face mai jos o prezentare a formelor de asistență juridică mai nou introduse în legislațiile țărilor membre UE și nu numai.

Livrările supravegheate. Legea 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri¹² a statuat o nouă instituție judiciară nemaiîntâlnită în legislația noastră procesual penală. Astfel potrivit acestui text de lege Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție poate autoriza, la solicitarea instituțiilor sau organelor abilitate, efectuarea de livrări supravegheate, cu sau fără substituirea totală a drogurilor ori a precursorilor (substanțele utilizate frecvent în fabricarea drogurilor).

Livrarea supravegheată este definită chiar de lege și constă în metoda folosită de instituțiile sau organele legal abilitate, cu autorizarea și sub controlul procurorului, care permite trecerea sau circulația pe teritoriul țării de droguri sau precursori, suspecți a fi expediați ilegal sau substanțe care au înlocuit drogurile ori precursorii, în scopul descoperirii activităților infracționale și al identificării persoanelor implicate în aceste activități.

Așa cum rezultă din definiția livrării supravegheate, scopul acestei instituții de drept procesual penal este acela de a descoperi întreaga rețea de traficanți de droguri, începând de la cultivator, producător și până la distribuitor, cumpărător și consumator.¹³

Convenția din 29 mai 2000 privind Asistența Judiciară în Materie Penală între Statele Membre ale Uniunii Europene¹⁴ prevede posibilitatea realizării unor asemenea activități la solicitarea unui Stat Membru. Astfel, „1. Fiecare Stat Membru se angajează să asigure ca la cererea unui Stat Membru, livrările supravegheate să fie permise pe teritoriul său în cadrul investigațiilor penale în legătură cu delictele extrădabile.

Decizia de a efectua livrări supravegheate va fi luată în fiecare caz individul de autoritățile competente ale Statului Membru solicitat, cu respectarea legilor naționale ale acelui Stat Membru. Livrările supravegheate vor avea loc în conformitate cu procedurile

¹¹ Alexandru Boroi, Ion Rusu, *op. cit.*, pag. 416

¹² Publicată în M. Of. partea I nr. 362 din 03.08.2000

¹³ Ioan Gârbuleț, *Traficul și consumul ilicit de droguri. Studiu de legislație, doctrină și jurisprudență*. Ed Hamangiu, București 2008, pag. 267, apud I.C. Lascu, *Dispoziții procedurale prevăzute în Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri. Livrările supravegheate*, în Dreptul nr. 11/2002, pag. 195-199

¹⁴ Convenția privind Asistența Reciprocă în Materia Penală din 2000 se depărtează de separarea tradițională a asistenței judiciare de cooperarea polițienească, deoarece le integrează pe amândouă în același instrument. „Asistența judiciară” se referă, prin urmare, la cooperarea care implică judecătorii sau procurorii, în timp ce „asistența reciprocă” sau „asistența juridică reciprocă”, la fel ca și „cooperarea internațională”, este termenul mai larg, care include, de asemenea, și cooperarea autorităților vamale sau a organelor de aplicare a legii.

Statului Membru solicitat. Dreptul de a acționa și de a conduce și controla operațiunile va aparține autorităților competente ale aceluși Stat Membru¹⁵

Pentru a fi considerate ca atare, livrările supravegheate trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

► existența unei cereri din partea unor instituții sau organe abilitate. Conform legii, instituțiile sau organele abilitate care pot formula cereri sunt structurile specializate din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Inspectoratul General al Poliției Române, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Autoritatea Națională a Vămilelor;

► autorizarea procurorului, livrările supravegheate pot fi autorizate de către procurorul din cadrul DIICOT, direcție ce funcționează ca o structură cu personalitate juridică, specializată în combaterea infracțiunilor de crimă organizată și terorism, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Pentru obținerea autorizației sunt necesare următoarele date:

- solicitarea de efectuare a unei livrări supravegheate venită din partea unei autorități străine competente, a Direcției Generale a Vămilelor sau propuneri ale organelor de poliție care doresc o livrare supravegheată de droguri;
- date referitoare la tipul și la cantitatea de droguri ce face obiectul acestei măsuri;
- data la care transportul urmează să intre în România și, eventual, punctul de trecere al frontierei folosit;
- mijlocul de transport și ruta de deplasare propusă;
- date despre suspecții implicați în transportul de droguri ce face obiectul livrării supravegheate;
- numele ofițerilor de poliție care coordonează activitatea;
- date referitoare la polițiștii sub acoperire sau străini sau la informatorii care, eventual, sunt infiltrați în caz, în situația când legea permite.

Procurorul poate, în funcție de datele existente, să propună sau nu eliberarea autorizației în vederea efectuării unei livrări supravegheate cu droguri sau precursori.

Autorizarea se dă de către procurorul-sef al DIICOT ori de către o altă persoană împuternicită de el în acest scop.

► existența unui control al procurorului. Toate livrările supravegheate se fac sub controlul direct al procurorului din cadrul DIICOT, pe toată durata desfășurării acestei acțiuni, care coordonează întregul colectiv de specialiști.

Pentru a se realiza scopul livrării supravegheate, se vor efectua activități de filaj, iar “marfa” se va urmări pe întreg cuprinsul țării, până la ieșirea din țară, unde va fi preluată de organele abilitate străine care vor continua urmărirea acesteia până la destinație. Este de preferat ca, în cazul în care punctul final nu este România, să nu se intervină pentru confiscarea drogurilor, numai în situații extreme, când există riscul major de pierdere a transportului se va proceda în acest mod deoarece scopul pentru care se organizează aceste livrări supravegheate este să fie identificată și prinsă întreaga rețea infracțională. Dacă punctul final al livrării supravegheate este România, se va organiza prinderea flagrantă a participanților la activitatea infracțională.¹⁶

¹⁵ Convenția din 29 mai 2000 privind asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene, art. 12

¹⁶ Ioan Gârbuleț, *Traficul și consumul ilicit de droguri. Studiu de legislație, doctrină și jurisprudență*. Ed. Hamangiu, București 2008, pag. 269, apud I.C. Lascu, *Dispoziții procedurale prevăzute în Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri. Livrările supravegheate*, în *Dreptul* nr. 11/2002, pag. 199

► efectuarea unor astfel de acțiuni cu sau fără substituirea totală a drogurilor ori a precursorilor. Așadar livrările supravegheate în funcție de particularitățile concrete ale fiecărui caz în parte sunt de 2 feluri: *cu substituirea totală sau parțială a drogurilor ori a precursorilor* când drogurile sau precursorii sunt înlocuiți total sau parțial cu alte produse de către persoanele implicate în livrările supravegheate, atunci când există riscul să se piardă urma transportului sau drogurile să nu ajungă la destinație, urmând a se aprecia acest lucru de la caz la caz; *ori fără substituirea drogurilor ori a precursorilor*, în acest caz drogurile sau precursorii care fac obiectul livrării supravegheate sunt lăsați așa cum sunt, expedierile ilicite fiind autorizate și interceptate de organele abilitate în acest sens de lege.

Rezultatele obținute în cazul unei livrări supravegheate vor fi consemnate de către organul care a efectuat operațiunea într-un referat sau raport cu propuneri corespunzătoare, care va fi înaintat procurorului în care se vor face precizări cu privire la punctul de ieșire din țară a transportului, cantitatea de droguri și tipul drogurilor sau precursorilor care au părăsit teritoriul României și dacă au existat incidente pe parcursul desfășurării operațiunii. Actele încheiate urmează a fi înaintate prin comisie rogatorie statului care a solicitat efectuarea de livrări supravegheate¹⁷

O altă formă de asistență judiciară în materie penală prevăzută de lege și utilizată din ce în ce mai des în ultima vreme o reprezintă *supravegherea transfrontalieră*.

Această formă de asistență este prevăzută în cel de-al doilea Protocol adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală, unde se precizează că agenții uneia dintre părți care, în cadrul unei anchete judiciare, supraveghează în țara lor o persoană ce se presupune că a participat la săvârșirea unei fapte pasibile de pedeapsă, care dă loc la extrădare, sau o persoană față de care sunt motive serioase să se creadă că poate duce la identificarea sau localizarea persoanei sus menționate sunt autorizați să continue această supraveghere pe teritoriul unei alte părți, atunci când aceasta a autorizat supravegherea transfrontalieră pe baza unei cereri de asistență judiciară prezentate în prealabil.

Cererea de asistență judiciară trebuie adresată organelor competente să o aprobe, autorizarea putând fi supusă unor condiții.

Atunci când din considerente de urgență, autorizarea prealabilă a celeilalte părți nu poate fi cerută, agenții observatori care acționează în cadrul anchetei judiciare sunt autorizați să continue dincolo de frontieră supravegherea unei persoane bănuite că a comis fapte pasibile de pedeapsă în condițiile următoare: trecerea frontierei va fi comunicată imediat în timpul supravegherii autorității părții desemnate pe teritoriul cărei continuă supravegherea și o cerere de asistență judiciară care expune motivele ce justifică trecerea frontierei, fără autorizarea prealabilă să fie transmisă fără întârziere.

Supravegherea transfrontalieră, ca formă de asistență judiciară în materie penală nu se poate desfășura decât în condițiile următoare: ca agenții observatori să respecte dreptul părții pe teritoriul cărei operează și să se supună ordinelor autorităților locale competente; pe timpul supravegherii să aibă asupra lor un document care să ateste că le-a fost acordată permisiunea precum și să justifice calitatea lor oficială.

Agenții observatori pot purta arma de serviciu în timpul supravegherii, în afara deciziei contrare exprese a părții solicitate, le va fi interzis să patrundă în domiciliul unei persoane și în alte locuri inaccesibile publicului, nu vor putea reține și nici aresta persoana supravegheată.

Infrațiunile pentru care supravegherea transfrontalieră poate avea loc sunt: asasinat, viol, falsificare de monedă, delapidare, trafic de ființe umane, trafic ilegal de stupefiante și substanțe psihotrope, infracțiuni referitoare la regimul legal în materie de arme și muniții, transport ilegal de deșeuri toxice și daunătoare, traficul de migranți etc.

¹⁷ Ibidem

Potrivit legii române agenții unui stat străin care, în cadrul unei anchete judiciare, supraveghează pe teritoriul aceluși stat o persoană ce se presupune că a participat la săvârșirea unei infracțiuni care dă loc la extrădare sau o persoană față de care sunt motive serioase să se creadă că poate duce la identificarea sau localizarea persoanei menționate mai sus, sunt autorizați să continue această supraveghere pe teritoriul statului român în baza unei cereri de asistență judiciară prezentată în prealabil. Supravegherea poate fi exercitată de autoritățile române competente, la cererea unui stat străin.

Cererea de asistență judiciară internațională în materie penală fi adresată Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și va cuprinde toate informațiile pertinente în cauză, în conformitate cu prevederile convenției aplicabile.

Supravegherea va fi încetată imediat de partea pe teritoriul căreia are loc o cerere dacă autorizația nu este obținută la 5 ore după trecerea frontierei¹⁸.

O altă nouă instituție de drept procesual penal introdusă pentru prima dată în țara noastră prin legea 143/2000, și o formă de asistență judiciară internațională este cea a **anchetei sub acoperire**.

Prin contrast cu livrările supravegheate, anchetele sub acoperire nu se limitează la infracțiunile pentru care se poate solicita extrădarea; cu toate acestea, în practică se vor limita la cele mai grave infracțiuni. În lumina aplicării principiilor legalității, subsidiarității și proporționalității, anchetele sub acoperire ar trebui să fie o excepție.

Dezvoltarea crimei organizate și în special a traficului ilicit de droguri, caracterul transfrontalier al acestor tipuri de infracțiuni au determinat legiuitorul să adopte o serie de măsuri procesuale, întrucât mijloacele clasice de cercetare a infracțiunilor au fost depășite prin caracterul închis al acestor activități ilicite, astfel că s-a impus ca anumite persoane să fie infiltrate în rândul traficantilor, a grupurilor de crimă organizată, de unde să culeagă informații, să adune probe care, ulterior, să poată fi folosite în cadrul procedurii judiciare.

Dispoziții asemănătoare sunt cuprinse și în Codul de procedură penală. Potrivit art. 224¹ alin. (1), în cazul în care există indicii temeinice că s-a săvârșit sau că se pregătește săvârșirea unei infracțiuni contra siguranței naționale prevăzute în Codul penal și în legi speciale, precum și în cazul infracțiunilor de trafic de stupefiante, de arme, trafic de persoane, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede ori alte valori sau a unei infracțiuni prevăzute în Legea 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, ori a unei alte infracțiuni grave care nu poate fi descoperită sau ai cărei făptuitori nu pot fi identificați prin alte mijloace, pot fi folosiți, în vederea strângerii datelor privind existența infracțiunii și identificarea persoanelor față de care există presupunerea că au săvârșit o infracțiune, investigatori sub o altă identitate decât cea reală.¹⁹

Anchetele sub acoperire vor avea loc în conformitate cu legile și procedurile naționale din Statele Membre pe teritoriul cărora au loc anchete sub acoperire.

Statele Membre implicate vor coopera pentru a se asigura că investigația sub acoperire este pregătită și supravegheată să ia măsurile necesare pentru siguranța ofițerilor care acționează sub acoperire sau sub o identitate falsă.

Această formă de asistență judiciară în materie penală este menționată și în cel de-al doilea Protocol adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală, unde se arată că partea solicitantă și partea solicitată pot conveni să își acorde asistență reciprocă pentru desfășurarea de anchete penale de către agenții sub acoperire sau sub o identitate fictivă.

¹⁸ Alexandru Boroi, Ion Rusu, op. cit., pag. 464-467

¹⁹ Ioan Garbulet, op. cit., pag. 270

Potrivit legii nr.143/2000 investigatorii acoperiți sunt polițiști special desemnați să efectueze,cu autorizarea procurorului,investigații în vederea strângerii datelor privind existența infracțiunii și identificarea făptuitorilor și acte premergătoare,sub o altă identitate decât cea reală,atribuită pentru o perioadă determinată.

Autorizarea pentru folosirea polițiștilor sub acoperire se dă de către procurorul desemnat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel prin ordonanță motivată,pe o perioada de cel mult 60 de zile și poate fi prelungită pentru motive temeinic justificate,fiecare prelungire neputând depăși 30 de zile.

Polițiștii din aceste formațiuni care acționează ca investigatori acoperiți,precum și colaboratorii acestora pot procura droguri,substanțe chimice,esențiale și precursori,cu autorizarea prealabilă a procurorului,în vederea descoperirii activităților infracționale și a identificării persoanelor implicate în astfel de activități.

Cum am menționat și mai sus un act normativ care reglementează instituția investigatorului sub acoperire este Legea 78./2000 pentru prevenirea,descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

Astfel art.26¹ prevede că în cazul în care există indici temeinice și concrete că s-a săvârșit sau că se pregătește săvârșirea de către un funcționar a unei infracțiuni de luare de mită,de primire de foloase necuvenite sau de trafic de influență procurorul poate autoriza folosirea investigatorilor sub acoperire sau o investigatorilor cu identitate reală,în scopul descoperirii faptelor,identificării făptuitorilor și obținerii mijloacelor de probă.

Un aspect extrem de important este faptul că investigatorii sub acoperire sau investigatorii cu identitate reală pot fi autorizați să promită ,să ofere sau,dupa caz,să dea bani ori alte foloase unui funcționar,în condițiile prevăzute la art.254,256 sau 257 din Codul penal.

Important de reținut este faptul că această procedură a folosirii investigatorilor sub acoperire sau a celor cu identitate reală este functionabilă numai în cazul descoperirii și investigării infracțiunilor de corupție și atunci când subiectul activ al infracțiunii este calificat,având calitatea de funcționar.

În cadrul realizării acestei forme de asistență judiciară internațională în materie penală,se va avea în vedere posibilitatea ca subiectul activ al unei asemenea infracțiuni să fie chiar un angajat al UE sau al unui alt stat membru care desfășoară activități pe teritoriul României,situație în care statul român poate deveni stat solicitat,urmând ca organele sale judiciare să acționeze în cooperare cu cele ale statului solicitant.

Identitatea reală a investigatorilor sub acoperire nu poate fi dezvaluită în timpul ori dupa terminarea acțiunii acestora.Procurorul competent să autorizeze folosirea unui investigator sub acoperire are dreptul să îi cunoască adevărata identitate,cu respectarea secretului profesional.

În literatura de specialitate au apărut unele opinii pro sau contra folosirii investigatorilor sub acoperire ,aducându-se argumente întemeiate pe situații de multe ori concrete,constate în activitatea practică,sau posibile pe anumite considerente.

Astfel,"aparitia cadrului legal ce reglementează activitatea investigatorilor sub acoperire a fost determinată de necesitățile luptei împotriva unor forme de criminalitate atipice,ce se desfășoară într-un mod organizat și «ermetic»,astfel încat activitatea de probare a actelor infracționale prin metodele normale devine deosebit de dificilă,dar nu chiar imposibilă.În aceste condiții,singura modalitate de descoperire a activităților infracționale este infiltrarea unor persoane,care au o identitate falsă,culeg informații și probe în vederea folosirii lor în cadrul unor proceduri judiciare ulterioare"²⁰

²⁰ Alexandru Boroi,Ion Rusu,*op.cit*,pag.454,*apud* C.Florian,*Investigatori sub acoperire*,R.D.P. nr.2/2007,R.A. "Monitorul Oficial",Bucuresti,2007,pag.132

Dacă necesitatea instituirii unui cadru legal pentru investigatorii sub acoperire nu este pusă la îndoială, în schimb modalitățile de acțiune în acest cadru suportă unele comentarii. Astfel, „în aceste situații se pune întrebarea dacă investigatorul trebuie să adopte o atitudine pur pasivă în activitatea sa sau poate trece peste acest prag asumându-și un rol activ și determinând persoana cu care vine în contact să săvârșească fapta ilicită.

În activitatea lor de aplicare a legii, agenților acoperiți le este interzis să determine un comportament infracțional și să instige o persoană să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală, pentru ca apoi să fie trasă la răspundere penală, pe baza probelor astfel obținute. Acest gen de activități trece de limitele legii și este interzis de dispozițiile procedurale interne, care au stabilit o regulă clară în acest sens, interzicând cu desăvârșire determinarea unei persoane să săvârșească sau să continue săvârșirea unei fapte penale în scopul obținerii de probe.²¹

*
* *

Așadar, având în vedere contextul economic, determinat de criza economică și financiară pe care o traversează majoritatea statelor lumii și care dă naștere la formele sale specifice de criminalitate, a dezvoltării fără precedent a crimei organizate, cu toate formele sale de manifestare; aici aș menționa din nou terorismul contemporan care reprezintă cea mai evoluată formă de organizare și acțiune pusă în slujba unor grupări anarhiste, de multe ori religioase.

Apoi dezvoltarea în ultimii 30-40 de ani a unor forme ale criminalității precum: traficul și consumul de droguri, traficul de armament, a celui de carne vie, activități infracționale care chiar dacă nu se ridică la pericolul reprezentat de terorism pot constitui subiecte de analiză și îngrijorare la nivelul fiecărui stat, trebuie să determine o reacție de solidaritate din partea statelor făcându-le conștiente de necesitatea intensificării colaborării în activitățile specifice de identificare, prindere, reținere și condamnare a celor vinovați.

Scopul final al activității de cooperare judiciară între statele lumii trebuie să fie acela de a realiza o reducere a criminalității și implicit a creării unei siguranțe sporite propriilor cetățeni.

²¹ Ibidem; în sensul celor menționate mai sus este relevantă cauza Teixeira de Castro contra Portugaliei (nr.44/1997/828/1034) la Curtea Europeană a Drepturilor Omului

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandru Boroii, Ion Rusu, *Cooperarea judiciară internațională în materie penală*, Ed. C.H. Beck, București 2008
2. Florin Răzvan Radu, *Cooperarea judiciară internațională și europeană în materie penală. Îndrumar pentru practicieni*, Ed. Wolters Kluwer, București 2009
3. Georgiana Tudor, Mariana Constantinescu, *Mandatul european de arestare. Aspecte teoretice și practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București 2009
4. Ioan Gărbuleț, *Traficul și consumul ilicit de droguri. Studiu de legislație, doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București 2008
5. Nicu Jidovu, *Drept procesual penal*, ediția 2, Ed. C.H. Beck, București 2007
6. Theodor Mrejeru, Bogdan Mrejeru, *Cooperarea judiciară internațională în materie penală. Asistența judiciară-Extrădarea. Doctrină și jurisprudență*. Ed. Universitară, București 2008
7. Legea nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, așa cum a fost modificată prin Legea 224/2006
8. Convenția din 29 mai 2000 privind asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene